

Nr 152.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för järnvägsstyrelsen att åta sig borgensansvar för lån till aktiebolaget Svenska godscentraler m. fl. bolag jämte i ämnet väckt motion.

(4:e avd.)

I propositionen nr 129 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 2 mars 1945, föreslagit riksdagen medgiva, att Kungl. Maj:t må bemyndiga järnvägsstyrelsen att på villkor, som i statsrådsprotokollet angivits och i övrigt bestämmas av Kungl. Maj:t, å kronans vägnar åta sig borgensansvar för lån till aktiebolaget Svenska godscentraler, aktiebolaget Landtransport och aktiebolaget Nordisk biltjänst intill ett belopp av 2 000 000 kronor.

I en inom första kammaren av herr *K. A. Johanson* väckt motion (I: 315) har hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag (proposition 1942: 19) har riksdagen (skrivelse nr 46) meddelat beslut av innebörd att statens järnvägar finge förvärva 30 % av aktiekapitalet i tre med varandra samarbetande biltrafikföretag, nämligen aktiebolaget Svenska godsbilcentraler (bolaget benämnes numera aktiebolaget Svenska godscentraler), aktiebolaget Landtransport och aktiebolaget Nordisk biltjänst. Återstoden av aktierna ägdes vid denna tid till 20 % av enskilda järnvägar och till 50 % av Stockholms rederiaktiebolag Svea.

I skrivelse den 5 februari 1945 har *järnvägsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för tillhandahållande av förlagskapital åt huvudföretaget, aktiebolaget Svenska godscentraler, och därvid anfört bland annat, att liksom andra affärsföretag även här ifrågavarande ansett sig böra i god tid planera för dessa ändrade förhållanden. Då realiserandet av de inom bolagens gemensamma ledning i sådant hänseende dryftade planerna krävde visst tillskott av kapital, hade frågan härom av bolagsledningen underställts bolagens tre ägare med hemställan att dessa, var och en i förhållande till sitt aktieinnehav, måtte såsom lån mot förlagsbevis tillhandahålla bolagen — och då närmast aktiebolaget Svenska godscentraler — medel till uppförande av vissa för utvidgning och rationalisering avsedda anläggningar, huvudsakligen nya magasinslokaler på vissa platser samt en ny garage-

byggnad i Stockholm. I detta sammanhang hade bolagen även hemställt, att förlagslånet måtte bestämmas till sådan storlek, att därmed tillika kunde inlösas vissa nu löpande reverslån. Inberäknat dessa hade det erforderliga beloppet angivits till 2 000 000 kronor. På statens järnvägar skulle med hänsyn till aktieinnehavets fördelning ankomma att teckna förlagsbevis för 600 000 kronor.

Enligt vad aktiebolaget Svenska godscentraler under de nu hållna överläggningarna meddelat, vore det emellertid, upplyser järnvägsstyrelsen vidare, sannolikt, att behov kunde uppstå av ytterligare utvidgning och rationalisering av bolagets verksamhet. Vidare vore att beakta att, för den händelse staten komme att övertaga återstående enskilda järnvägar, statens järnvägar komme att bli ägare av hälften av aktierna i transportförmedlingsföretagen och därmed skyldiga att i samma utsträckning som Rederi-Svea tillgodose företagets behov av förlagsmedel. Vid sådant förhållande borde rätt medgivnas järnvägsstyrelsen att, om så befundes erforderligt, teckna förlagsbevis till ett högre belopp än det nyss angivna, förslagsvis upp till ett sammanlagt belopp av 2 000 000 kronor. Sådan teckning, som översköte det nu närmast ifrågasatta beloppet, 600 000 kronor, ansåges emellertid i likhet med de medel, som plägade anvisas till förvärv av billinjer, böra göras beroende på Kungl. Maj:ts beslut, sedan järnvägsstyrelsen i varje särskilt fall därom gjort framställning.

Järnvägsstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte dels föreslå riksdagen att å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder, Statens järnvägar, för budgetåret 1945/46 till förlag för lån till aktiebolaget Svenska godscentraler anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor, dels vid bifall härtil bemyndiga styrelsen att med anlitande av detta anslag tillhandahålla nämnda bolag lån mot förlagsbevis intill ett belopp av högst 600 000 kronor ävensom, efter därom särskilt gjorda och av Kungl. Maj:t godkända framställningar, ytterligare sådana lån intill ett sammanlagt belopp av högst 2 000 000 kronor.

Departementschefen har funnit skäl föreligga, att staten i samma mån som de enskilda aktieägarna medverkade vid anskaffandet av det kapitaltillskott, som erfordrades för att bolagen skulle kunna på ett ändamålsenligt sätt genom rationaliseringar och utvidgningar förbereda den transportverksamhet, som kunde beräknas ankomma på bolagen, då trafiken åter uppnår eller överskrider förkrigstrafikens nivå.

Beträffande formerna för en dylik medverkan från statens sida har departementschefen anfört i huvudsak följande.

För en sådan medverkan kunna olika former väljas. Närmast torde kunna ifrågakomma, att aktiekapitalet utökas genom nyteckning av aktier, att huvudintressenterna teckna borgen för lån i den öppna marknaden eller att, såsom järnvägsstyrelsen i sin skrivelse ifrågasatt, intressenterna lämna lån mot förlagsbevis. Den sistnämnda formen är ovanlig, då det gäller av staten helt eller delvis ägda aktiebolag, och enligt min mening föreligga icke sådana särskilda omständigheter, som böra föranleda dess användning i detta fall. Vid valet mellan aktieteckning och borgen har jag efter samråd med chefen för finansdepartementet ansett mig böra stanna för det sistnämnda alternativet.

Statens järnvägars borgensåtagande bör för varje lånetillfälle vara beroende på medgivande av Kungl. Maj:t. Åtminstone till en början lär det kunna avsevärt begränsas. Omfattningen av det under den närmaste tiden ifrågakommande åtagandet blir främst beroende på i vad mån en avveckling av bolagens reverslån anses böra ske. Enligt vad jag under hand inhämtat uppgå dessa reverslån till sammanlagt 790 000 kronor.

Hinder möter givetvis icke för de enskilda intressenterna att, om de så önska, i stället för att iklåda sig borgen för lån till de gemensamt ägda företagen själva utlåna medel till dessa i den mån icke högre ränta kräves än som mot statens borgen kan erhållas i den allmänna marknaden.

Borgensåtagandets omfattning bör för varje delägare vara proportionellt mot vederbörandes aktieinnehav.

Departementschefen har intet att erinra mot att borgensåtagandet för kronans del bestämmes till högst 2 000 000 kronor.

Till frågan om statens järnvägars delägarskap i den bil- och transportförmedlingsverksamhet, som bedrivs av aktiebolaget Svenska godscentraler och därmed samförvaltade företag, hava statsmakterna redan år 1942 tagit ställning.

Utskottet.

Även om dessa företags utvecklingsmöjligheter och räntabilitet för närvarande te sig svårbedömliga, anser utskottet sig böra tillstyrka, att staten i proportion till sitt aktieinnehav medverkar till anskaffande av erforderligt kapitaltillskott för företagens verksamhet.

Mot de av departementschefen förordade formerna för denna medverkan har utskottet ej funnit anledning till erinran. I den mån de enskilda intressenterna i stället för att iklåda sig borgen för lån till de gemensamt ägda företagen, i enlighet med vad i propositionen förutsatts, själva utlåna medel till dessa, bör Kungl. Maj:t äga att, därest ränteläget ändras eller förhållandena i övrigt det påkalla, besluta om härav föranledd ändring i räntan på lånen.

Utskottet får under åberopande av det anförda hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och avslag å motionen I: 315, medgiva, att Kungl. Maj:t må bemyndiga järnvägsstyrelsen att på villkor, som i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 2 mars 1945 angivits och i övrigt bestämmas av Kungl. Maj:t, å kronans vägnar åtaga sig borgensansvar för lån till aktiebolaget Svenska godscentraler, aktiebolaget Landtransport och aktiebolaget Nordisk biltjänst intill ett belopp av 2 000 000 kronor.

Stockholm den 25 maj 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 151.

Reservation

av herr *Åkerström*, som ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Av vad i motionen anförts framgår, att aktiebolaget Svenska godscentraler icke erhållit tillstånd vare sig att jämlikt 33 § i 1940 års förordning angående yrkesmässig automobiltrafik utöva transportförmedlingsrörelse eller att driva regelbunden linjetrafik för godstrafik. Bolagets ansökningar härom hava ännu icke slutgiltigt prövats. Överhuvud taget är det i nuvarande stund ovisst, hur verksamheten för förmedling av regelbundna transporter med bil mellan skilda orter i framtiden kommer att bedrivas. Lika ovisst är i vilken omfattning tillstånd till linjetrafik för godsbefordran på längre avstånd framdeles kommer att medgivas. Vid sådant förhållande saknas hållpunkter för bedömning av de i propositionen berörda bolagens framtida utveckling och därmed förbundna kapitalbehov. Ett bifall till propositionen torde på ett icke önskvärt sätt binda statsmakternas framtida avgöranden rörande transportförmedlingsverksamhet och långtrading.

Under åberopande härav och på de skäl i övrigt, som i motionen anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med bifall till motionen I: 315, avslå förvarande proposition.»
